

Egy régi lapjelentéstől — halnaputánig

„1945 január 2-ikán, délután fél-kettőkor borzalmas robbanás rázta meg a környéket. Két bomba talált célt: az egyik felrobbantotta a Margit-rakpart villamos-sínein álló német löszervonatot, a másik pedig a Fő-utca 59-re zuhant. Kátyavárként omlott össze a két ház s a gyújtólapoktól nyomban lángallobbant.”

1947-es újságjelentés

A járókelők meg-megállnak az oszlopos bejáratú, nyolcemeletes bérpalota előtt s a másik oldalról, „távlatba helyezkedve” nézegetik. Még azok is, akik itt laknak, ezen a környéken, tehát napjában többször is elmennek előtte. De most ismerkednek a házzal. Vadonatúj ugyanis, alig egyhónapos. Körülötte, a járdán még hever egy-két palló, tégladarabok, egy üres láda — olykor a vadonatúj öltönyben a szabó bentfelejt egy-két „fércet”, olyan ez a néhány lim-lom is a pompázó, új ház körül. Vele szemben hatalmas, üres telek — ijesztő és elkéserítő látvány volt az, amikor itt, az új bérház helyén még a romok, az üszkös halmok éktelenkedtek s szemben a kihalt tér: mindez így együtt, mint a pusztulás illusztrációja.

Az új ház nyolcemeletes, minden emeleten hat lakás van,

összesen tehát negyvennyolc lakás, háromfelől is van bejárata: a Vitéz-utca, a Fő-utca és a Mónus Illés-rakpart felől.

Ablaksorainak egyrésze a Dunára néz, másik része pedig a romantikus hajlandóságú Fő-utcára. Egy- és kétszobás lakások, minden ké-

nyelemmel, mindnek van már lakója.

Ahogy az ember

így szemben áll a házzal s fűrkészőn nézegeti, az érzése éppen olyan, akár valami nagyszabású színelőadáson, amikor már beütötték a gongot: indul az első felvonás. Nemcsak az embereknek s nemcsak a könyveknek — a háznak is megvan a maga sorsuk és végzetük. Ez a darab föld itt, én nem tudom, mekkora lehet, négy, vagy ötszáz négyszögöl, ez a föld, amin a ház magasodik — kétszáz ember halálát látta. Kereken kétszázan pusztultak el az összeomlott házban.

De a mi gyorstempójú életünkben a romokon nem fű, hanem új ház nő.

Ez az új ház most kezdi az életét. Hetvenen laknak benne, kis családok és nagyobbak, valamennyien dolgozó emberek, a férfiak reggel kilépnek a kapuján s munkába indulnak s este ide térnek meg fáradtan. Alig két-három hete költöztek be az új házba. És mi csoda örömmel! A legtöbbje át-szenvedte az utolsó évek valamennyi lakáskínálódását, társbérletet, igénylést, albérltet: megtanulták, mi az — négy fal között akár, de: egyedül!

Koraeste van, az utcai ablak-sorokban végig villany ég, egyedül egy szélső ablak sötét. A házmeister kint ácsorog a kapuban, cigarettázik, aztán gondol egyet, elhajítja a végigszívott cigarettát, befordul a házba.

Kezdődik az előadás,

a különös vízió, szemben a vadonatúj bérpalotával. A kapualj mozduatlan — de most hirtelen mint-ha megelevenednék. Emberek jönnek ki-be, sietős léptekkel, zajlik a hétköznapi élet. Egy fiatalasszony szalad ki kosárral a karján, a szemközti fűszerüzletbe. Hohó, hiszen szemben még üres telek van! Pillanatokat alatt

Iá'om kiemelkedni az üres telekből az új bérházat, szakasztott olyat mint ez.

A földszinten üzletsor, fűszeres és borbély, szabó és kerékpárjavító. Ilyen hatalmas, nyolcemeletes bérpalota megpezdíti egy egész kerület életét, a kínálat villámgyorsan igazodik a kereslethez...

Hirtelen telre vált az idő, sűrű pályheken havazik. Hótakarítók dolgoznak a járdán, a villanylámpák erőlködve törnek át a sűrű alkonyat. Az emberek, akik most ki-be járnak a kapun, télikabátot, bundát viselnek, a nők hőcsizmát,

KRITIKA



— Malvinkám, az a gyanúm, hogy a kis Ödönke nem rajong a spenótért.

gyerekek iskolatáskával a hátukon nekiszaladnak a sikos járdának.

Éjszaka.

Távolból mentőautó szirénázik, éles csikorgással fékez a kapu előtt. Sápadt fiatalasszonyt hoznak le a házból, klinikára viszik: közvetlenül szülés előtt áll. Fordul a kép: hajnal. Tejeskocsi áll a kapu előtt, két ember nagy kannákat cepel le róla. Fiatal pár topogva a kapu előtt, jókedvűek, nevetgélnek, várják a házmeistert, hogy kaput nyisson. Farsangi szezon, hajnal egy béli éjszaka után...

Őszi délután.

Magas, vállas férfi szalad be a kapun, kettesével veszi a lépcsőket, kulccsal nyitja az egyik ajtót s ahogy belép, újongva kiáltja a felesége felé:

— Előléptettek! Gratulálhatsz, drágám, a jó munkám jutalmául előléptettek!

Vált a kép: hétköznapi délután, az egyik iakásból zongoraszó úszik az utcára. A szemközti bérház ablakában megjelenik egy fiatalember, kikönyököl, hallgatja a zongoraszót. Az hirtelen elhal. Fürtös leányfej kandikál ki. A pillantása egy másodpercre találkozik a fiatalemberével... aztán újra visszahúzódik s kiáradnak a nyitott ablakon a zongora hangjai.

S így váltanak, villóznak a képek: tél, nyár, ősz, tavasz... s az emberek jönnek-mennek, fehér nyári ruhákban s télikabátokban, hol vidáman, hol szomorúan, néha fáradtan, máskor nekilelkesülten, a nagy, örök körforgás...

A bérház pedig áll,

büszkén és nyolcemeletesen. Évről-évre viseltesebb, egyszer csak körülállványozzák s vakolni kezdik, tisztogatják, festik, meszelik.

Akik az imént még iskolatáskával a hátukon szaladtak ki a kapun, most már felnőtt nők és férfiak...

S jön-jön, végeláthatatlan sorokban a hajnali tejeskocsi, üzletredőnyök lefutnak, fölzaladnak, autók dudája rikkant, a házmeister becsukja a kaput, kinyitja, az ablak-sorokon megcsillan a hajnal, majd meg elfeketedik az est... a hétköznapi örök színelőadás.

De a környék . . . nos, a környék ugyancsak kicserélődött. A bérpalota — bizony megtöpörödött az idők során,

**új, hatalmasabb, diadalmasabb
bérpaloták emelkedtek körös-
körül**

— s egyszerre csak kiszáll egy bizottság, nézi, nézegeti a házat, tanakodnak: *elbírja-e, ha ráhúznak még két emeletet.*

Allok a vadonatúj bérpalotával szemben, a másik oldalon, az üres telek előtt s nézem, merően. Most *kezd az életét.* Körülötte néhány téglá, palló, egy üres láda: mint fércek egy új ruhában.

Segítsen a szerencse, te új bérház, jó sorsot kívánok neked s minden lakódnak, e percben, mikor vízre bocsátkozol, a nagy, messzi, parttalan útnak, derűs hétköznapiakat, tiszta látóhatárt, békességes boldogságot!

És mintha köszönné az új ház ezt az üdvözetet, ott a sarokban, az a fekete ablakszem — *hirtelen felszikkázik.*

Halász Péter